

Svoboda a pravda / Pravda a svoboda

Svoboda je velmi často chápána jako libovůle nebo svévole, tj. jako využití možnosti dělat, říkat nebo myslet cokoli. V důsledku takto chybně chápané svobody došlo k tomu, že liberalismus ztratil své nejvlastnější zakotvení a tím i své mravní oprávnění. Zápas o svobodu je oprávněn právě v tom, že se proti bezpráví a násilí dovolává „toho pravého“: musí jít o boj za pravdu, za spravedlnost, za právo (ve smyslu pravého práva, nikoli jakéhokoli „práva“ nebo jen nějakých zákonů), a také o boj, který se pravdy, spravedlnosti a práva dovolává. Spinoza velmi přesně a hluboce pravdivě řekl, že svoboda je síla ducha (fortitudo animi); a už tím je řečeno, že nejde a nemůže jít o „sílu“ (nebo dokonce „násilí“) jakéhokoli „ducha“, ani o jakoukoli sílu (nýbrž právě o sílu ducha). Stejně tak hluboce pravdivě a „oprávněně“ napsal Rádl, že pravda vnucená či vynucená násilím, se nutně stává lží. Tak jako se svoboda bez pravdy a bez spravedlnosti stává svévolí, tak se pravda bez svobody stává podvodem a lží. Bez svobody ducha se pravdě nepřiblížíme, a bez pravdy (a bez své oddanosti pravdě) nebudeme nikdy svobodni. Je to právě pravda, která osvobozuje, a je to svoboda (zase jako síla ducha!), která nám dovolí se na oslovení a výzvy pravdy orientovat a soustředit.

(Písek, 080801-2.)